

GEORGE GEORGESCU

Acad. Radu P. VOINEA
Președintele Academiei R. S. România

Anul acesta, la 12 septembrie — s-au împlinit 100 de ani de când a văzut lumina zilei la Sulina, acolo unde cerul se unește cu marea, George Georgescu, cel care avea să scrie una din cele mai profunde, mai remarcabile pagini din istoria artei muzicale interpretative românești.

Academia Republicii Socialiste România, cel mai înalt for științific și de cultură al țării, al cărei membru corespondent a fost George Georgescu, își indeplinește o datorie de onoare omagiind astăzi sub cupola ei memoria acestui titan al muzicii românești și, am putea spune fără să exagerăm, universale.

Evocarea de astăzi are o semnificație deosebită și prin faptul că cel pe care-l omagiem a slujit cu devotament nețărmurit, cu dăruire, cu toată ființa sa muzica, această „revelație mai înaltă decât orice înțelepciune și orice filozofie, care eliberează pe cel ce-i pătrunde sensul de toată mizeria în care se tirăsc ceilalți oameni“ cum o definea Ludwig van Beethoven, „cea mai pur omenească și cea mai generală dintre arte“ cum o numea Jean Paul, „o cerească baie a sufletului“ după J. H. D. Zschocke, „sinteza infinitului cu finitul, a eternului cu trecătorul și a realității ultime a lumii cu aparențele ei“ (l-am citat pe Tudor Vianu), „graiul sufletului“ după George Călinescu, acea „nedeslușită intermediară între spirit și materie înrudită cu amîndouă și totuși deosebită de ele“ cum avea s-o numească Heinrich Heine, sau „die wahre allgemeine Menschengesprache“ (adevărată limbă universală) — l-am citat pe Karl Julius Weber.

Muzica are în spiritul, în concepția marelui nostru George Enescu „menirea sfîntă să stingă urile, să potolească patimile și să apropie inimile într-o caldă înfrățire“. Să ne gândim la paginile *Sinfoniei a IX-a* de Beethoven, magistral interpretată de cel pe care-l comemorăm astăzi, la finalul ei luminos, care aduce generațiilor viitoare mesajul pentru libertate și progres.

În situația actuală cînd însăși viața pe planeta noastră este pusă sub semnul întrebării, ședința de astăzi a Academiei, privită ca un omagiu adus muzicii în general, cu mesajul ei de pace și unuia dintre cei mai străluciți reprezentanți ai artei interpretative românești, capătă o semnificație deosebită.

Atras de muzică din fragedă copilărie, George Georgescu va fi fost desigur fascinat de muzica militară din orașul Galați, unde se stabilise familia, și, descoperind o vioară ascunsă într-un ungher încerca, într-o odaie doșită, să cînte tot felul de melodii, ferindu-se de tatăl său care nu dorea să aibă fecior „lăutar“. Cînta în coruri și dirija adesea corul școlii, în locul profesorului de muzică.

În cele din urmă, la vîrsta de 19 ani va fugi din Giurgiu, unde lucra tatăl său, la București și va absolvi conservatorul după numai trei ani, avînd ca maestru de violoncel pe Constantin Dimitrescu. Certat cu părinții își va căștiga singur existența, va da concerte, va strînge bani și va pleca în Germania unde va intra la Hochschule für Musik la clasa profesorului Hugo Becker, vestitul violoncelist, care-i va ceda locul în cvartetul Marteau. Cu acest cvartet el va cutreiera multe țări europene timp de patru ani. În timpul primului război mondial are regim de prizonier cu domiciliul obligator. Un accident în gara Dortmund în 1916 îl obligă să renunțe la violoncel. Richard Strauss și Nikisch îl sfătuiesc să îmbrățișeze cariera de dirijor. Succesele răsunătoare obținute la Filarmonica din Berlin îl hotărăsc definitiv pentru această carieră.

Întors în țară după primul război mondial, George Georgescu a depus o susținută și pasionată activitate în vederea organizării și dezvoltării vieții concertistice românești. În calitate de director și dirijor al Filarmonicii din Capitală și, o perioadă, al Operei din București, George Georgescu a adus timp de aproape cinci decenii o considerabilă contribuție la închegarea și perfecționarea vieții muzicale simfonice din țara noastră, îngrijindu-se totodată cu pricepere și căldură de creșterea multor generații de slujitori ai artei muzicale interpretative românești.

A dirijat de-a lungul anilor cele mai mari orchestre ale lumii. Totodată, marea reputație internațională pe care și-a cucerit-o a atras sub bagheta sa, pe podiumul Ateneului din București unele dintre cele mai ilustre nume de interpreti muzicali din lume.

A fost admirat și iubit nu numai de publicul Ateneului, ci și de masele largi de muncitori din fabrici și uzine, în mijlocul cărora a pășit de nenumărate ori, desfătîndu-i cu arta sa.

Acestea sînt faptele. Ar trebui, în continuare, să fac și unele aprecieri asupra artei sale interpretative. Îmi este, desigur, foarte greu pentru că aceasta ar însemna că folosesc

adjective și nimic nu este mai dificil decât de a folosi corect adjectivele mai ales pentru mine care, în domeniul muzical nu am altă calitate — dacă aceasta este o calitate — decât aceea că îmi place muzica simfonică, muzica de operă, în general muzica bună. Îmi este teamă că, printr-o folosire neadevătată a adjectivului să nu diminuez măreția statului de bronz pe care am durat-o în sufletul meu dirijorului pe care l-am admirat și îndrăgit în anii studenției și câțiva ani după aceea. De aceea, să-mi fie îngăduit să dau cuvântul unor personalități și critici muzicali reputați : Peter Heyworth scria, într-un ziar londonez „Am auzit orchestre care au atins un foarte înalt grad de perfecțiune tehnică, dar am ascultat puține care să cînte cu atita dăruire a inimii. În interpretarea orchestrei românești nu vei găsi nici o urmă de profesionalism indiferent, care face ca așa de multe orchestre desăvârșite să sune totuși plictisitor ... O extraordinară gamă de culori ... Căldura și pasiunea corzilor deosebit de atrăgătoare“.

Emile Vuillermoz scria într-o revistă franceză : „George Georgescu este un șef de orchestră al cărui dinamism nu se exercită numai înspre instrumentiști. Fluidul său iriază în jurul estradei sale, asemeni undelor sonore care se împrăștie în aer. Toată sala este iradiată și îi primește înfrigurările. Puțini oameni posedă o astfel de posibilitate directă și atât de puternică asupra unei colectivități de executanți sau de auditori“.

Exigentul critic muzical român, George Breazu scria în 1941 despre *Simfonia a IX-a* de Beethoven dirijată de George Georgescu : „Dirijorul a stăpînit în cele mai mici amănunte întregul complex al partiturii, emoționat el însuși de măreția operei, stîrnind cu neslăbită grijă, emulînd, inflăcărînd, ținînd viu elanul, sugestionînd și dezlănțuînd în largul desfășurării sonore, viguroase încordări de energii sau concentrîndu-le în rafinate estompări dinamice, trăind într-o perfectă comuniune spirituală cu condușii săi dramaticul univers de viață și muzică al *Simfoniei a IX-a*.“

În sfîrșit, George Călinescu remarcă : „Dirijorul nu minuia numai bagheta, el își compunea fața după valoarea emotivă a frazei, fiind sever, ori resemnat în fața soartei sale, iar la dezlănțuirile furtunoase, opunîndu-se cu umărul, împiedicîndu-le să ia proporții dezordonate. Acest fel de a fanda spre valul simfonic era poate teatral, dar foarte sugestiv, util și pentru orchestranți și pentru ascultători. Cu vremea, George Georgescu și-a moderat gestică, iar în ultimii ani o redusese la sugestii, abia insinuate. Făcea astfel nu pentru că vigilența regizorală îi scăzuse (niciodată n-a fost mai rafinată), ci pentru că executanții, unii îmbătrîniți cu ochii la bagheta lui, îi cunoșteau toate nuanțele, le prindeau la cel mai mic semn cu un devotament și o încredere oarbă“.

Care a fost secretul atingerii acestor culmi în arta muzicală interpretativă a lui George Georgescu ?

Răspunsul ni l-a dat dirijorul însuși : „Dacă natura este mărinimoasă și înzestreață cu adevărat pe un om, acesta este dator a-i onora darul, îngrijindu-l, cultivîndu-l cît mai mult. Aceasta numai prin muncă și studiu neîntre-rupț se poate obține. De aceea, șeful de orchestră care la a 10-a interpretare a simfoniei *Eroica* a lui Beethoven nu o studiază ca la prima dată și, lucrînd-o pentru a 100-a oară nu descoperă într-însa lucruri noi, acela confundă chemarea de dirigent cu ceea ce mecanismul metronomului ajunge să îndeplinească“.

În încheiere, cîteva cuvinte despre alegerea lui George Georgescu ca membru corespondent al Secției de limbă, literatură și artă. Cercetînd arhivele Academiei, am găsit că această alegere a avut loc în Adunarea generală din 21 martie 1963. În propunerea, făcută probabil de academicianul Mihail Jora, se menționează prezentarea înainte de 1944 în primă audiție a unor lucrări valoroase din patrimoniul culturii muzicale universale (Beethoven, Brahms, Richard Strauss, Șostakovici, Prokofiev, *Simfonia a II-a* de Hacıaturian, *Simfonia a III-a* de Rahmaninov, *Daphnis și Chloe* de Ravel, *Creația lumii* de D. Milhaud, *Serenada* de Britten, *Don Quichotte* de Richard Strauss etc. De asemenea, este menționată atenția deosebită pe care George Georgescu a acordat-o promovării muzicii românești prezentînd în primă audiție *Oratoriul Tudor Vladimirescu* de Gheorghe Dumitrescu, *Nunta în Carpați* de Paul Constantinescu, *Simfonieta* de Ion Dumitrescu, *Preambul*, *Intermezzo* și *Marș* de Zeno Vancea, *Variațiuni simfonice* de Mircea Basarab etc.

Un articol entuziast apărut cîteva zile mai tîrziu, la 5 aprilie 1963 în revista „Contemporanul“ poartă semnătura lui Victor Eftimiu și este intitulat *Laurii Akademos*. Se face elogiul noilor membri aleși George Georgescu și Paul Constantinescu, care se alăturau academicianului Mihail Jora și membrilor corespondenți mai vechi, Sabin Drăgoi și Matei Socor.

Comemorarea a 100 de ani de la nașterea lui George Georgescu sub cupola Academiei mai are o semnificație importantă : ea dovedește o dată mai mult că opera de creație supraviețuiește, că ea este mai tare decât moartea. În poezia *Dacica* a lui Tudor Arghezi, olarul care a făurit un vas de lut, descoperit după mai bine de 3000 de ani, continuă să trăiască tocmai prin această creație a lui, prin „zbenghiul de floare“ pe care l-a pus cu unghia pe peretele vasului.

„Clipa trăiește, veacurile mor“ se spune în poezie. Creația, această minunată sinteză între talent și muncă trăiește, în ciuda secolelor care trec.

Și ce rămâne nealterat în vasul de lut? Ne-o spune poetul :

*Olarul drept pe palma lui te-a pus
Și-ai scos răspuns, la deget, în auz.
Fragetul sunet, dulce, lin
E-ntreg și nou ca la-nceput, și plin.*

Tot atât de întreg, de nou și de plin a rămas și va rămâne în continuare în inimile noastre farmecul concertelor dirijate cu atita măiestrie de George Georgescu, această figură luminoasă a artei interpretative românești și universale.

REPREZENTANT DE SEAMĂ AL ARTEI INTERPRETATIVE ROMÂNEȘTI

Prof. univ. Nicolae CĂLINOIU

*Președintele Uniunii Compozitorilor
și Muzicologilor*

Data de 12 septembrie din acest an marchează aniversarea a 100 de ani de la nașterea lui George Georgescu, personalitate proeminentă a culturii românești, unul dintre cei mai mari dirijori ai noștri, pe plan mondial unul dintre cei mai importanți din vremea sa. Numele său devenise încă din timpul vieții legendar, identificându-se cu însăși arta pe care o profesa magistral — dirijatul. Cei mai vîrstnici dintre noi l-au văzut, ascultat, admirat și aplaudat. Falnic ca statură, elegant în ținută, precis și sugestiv în gest, cu vorba drămuță și străbătută de o undă de umor, George Georgescu nici nu putea să nu impresioneze. Era un om pe lingă care nu puteai trece indiferent: te atrăgea, te captiva, te convingea. Forța personalității sale sta în cunoștințele, sensibilitatea, intuiția, experiența, puterea de sugestie, capacitatea de unificare a energiilor orchestrei în scopul tălmăcirii muzicii așa cum el o înțelegea, o trăia și o restituia publicului, care îl admira fără rezerve.

George Georgescu nu reprezintă însă un nume numai pentru arta dirijorală: el a fost și un animator cu rare înzestrări, știind să polarizeze priceperi și entuziasme, să valorifice idei și capacități; a fost un profesor prin

pilda a tot ceea ce făcea; a fost un promotor al artei mari, al noului din vremea sa, dovedit ca atare în confruntarea cu trecerea timpului.

Plecînd din Sulina, pitorescul oraș de la îngemănarea Dunării cu Marea Neagră, George Georgescu a studiat la București, s-a perfecționat la „Hochschule für Musik“ din Berlin. S-a afirmat ca violoncelist concertist, membru în cvartetul de coarde Marteau. La pupitrul orchestrei Filarmonicii din Berlin, ansamblu faimos, George Georgescu și-a făcut un debut dirijoral care lăsa să se întrevadă o frumoasă carieră. Studiase cu Arthur Nikish (1855—1922), stea de primă mină a artei baghetei de la confluența veacului al XIX-lea cu cel de al XX-lea. Succesor al lui Bülow, marele austriac a transmis tinărului și talentatului muzician român din tainele artei sale, găsind terenul fertil pentru rodirea tradițiilor de anvergură ale interpretării clasicii și mai cu seamă, a romanticilor. George Georgescu s-a bucurat de prețuirea și prietenia lui Richard Strauss, de la care a deprins eleganța atitudinii la pupitru. La 4 ianuarie 1920, George Georgescu își face debutul la Filarmonica bucureșteană, în care va activa pînă la trecerea sa în neființă, la 1 septembrie 1964. Timp de peste 4 decenii, muzicianul a reușit, cu energie neabătută, trecînd prin perioade de potrivnicii care nu l-au înfrînt, să imprime o linie modernă activității primei noastre filarmonici. Linie modernă în repertoriu (se cîntă multă muzică de compozitori în viață, români și străini), stabilitate în afiș, selecție exigentă a instrumentiștilor, atragerea colaborării unor șefi de orchestră și soliști de primă mărime, încurajarea unor tineri, intrarea în circuitul concertistic european. Lectura programelor prezentate la timpul respectiv dezvăluie constanța în concepție, ambiția — puțința și reușita — de a menține Filarmonica la nivelul marilor orchestre ale lumii. Concomitent, George Georgescu a lucrat și la Opera Română, cheltuindu-și și acolo neobosită-i energie și aducînd suflul înnoitor, prezentînd în fiecare stagiune un număr sporit de premiere, acordînd creației românești atenția cuvenită. Absorbit de activitatea personală, de copleșitoarele obligații de la Filarmonică, de la Operă, muzicianul a fost, cîtva timp doar, profesor de dirijat la Conservator, iar în ultima parte a vieții a îndeplinit funcția de președinte al Consiliului muzicii din Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă.

Ecourile înfăptuirilor artistice ale lui George Georgescu sînt multiple. Multe sînt risipite în sutele de cronici din ziare și reviste; și mai multe vibrează în amintirea celor care l-au văzut și care s-au bucurat de comuniunea spirituală ca și prin generosul său act interpretativ; cîteva — nu puține, dar nici atât de multe pe cît a meritat — ne sînt prezente prin înregistrări discografice de referință, îndeosebi din Enescu, Paul Constantinescu, Beethoven, Brahms, Ceaikovski, Rj-